

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

วัตถุประสงค์หลักของอุตสาหกรรมคือการแข่งขันการผลิต ส่วนในอุตสาหกรรมอื่น ๆ นั้น วัตถุประสงค์ทางการจัดการก็เพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการหลัก ในบริบทนี้ การจัดการความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมได้ถูกนำมาพิจารณาการจัดการข้อจำกัดเกี่ยวกับกระบวนการหลัก ผลกำไรของกระบวนการหลักซึ่งไม่ได้เป็นวัตถุประสงค์หลักของการดำเนินงาน ซึ่งหมายความว่า ผลกำไรของกระบวนการหลักที่จะขยายใหญ่สุดภายใต้ข้อจำกัดการยอมรับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการยอมรับด้านระดับความปลอดภัย การยอมรับระดับเหล่านี้ขึ้นอยู่กับ การยอมรับของสังคมส่วนใหญ่ และข้อตกลง

ในหลาย ๆ กรณีศึกษาผลกำไรที่เพิ่มขึ้นโดยการปรับปรุงการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ (การป้องกันการสูญเสียจากการผลิตและการสูญเสียของทรัพยากรมนุษย์หรือเงินทุน) ยังไม่มีความขัดแย้งระหว่างความปลอดภัยและผลกำไรใดๆ แต่มีความเหมาะสมในความสมดุลระหว่างต้นทุนในการลงทุนด้านความปลอดภัยความเป็นไปได้ และความคาดหวังมูลค่าปัจจุบันของการสูญเสียจากอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นหรือความสูญเสียจากการดำเนินการ (Nijs Jan Duijm et al., 2008)

ในปัจจุบันการปฏิบัติการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานปฏิบัติงานมีโอกาสที่จะเกิดอันตรายต่อชีวิตคนและทรัพย์สินหลายประการ และการเกิดอุบัติเหตุแต่ละครั้งก็ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่องค์กรธุรกิจอย่างมากมาย ทั้งต้องจ่ายค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมอุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ต้องฟื้นฟูขวัญและกำลังใจของผู้ประสบเหตุร้ายตลอดจนชื่อเสียงภาพพจน์ขององค์กรธุรกิจ ผู้บริหารจึงควรสร้างระบบการปฏิบัติงานและวางแผนการดำเนินงานจัดการความปลอดภัยอย่างเป็นทางการ เพื่อป้องกันอันตราย หรือเพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ให้ความสูญเสียที่บังเกิดขึ้นอยู่ในระดับต่ำสุด (กตัญญู หิรัญญสมบุญ, 2548: 273)

อย่างไรก็ตามการเกิดอุบัติเหตุไม่ได้ก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมากทั้งต่อชีวิตของคนงานและทรัพย์สิน ทั้งที่คิดเป็นเงินค่าใช้จ่ายอย่างเห็นได้ชัดเจน และที่เป็นค่าใช้จ่ายแฝงในรูปแบบต่างๆ การสร้างภาพการทำงานที่ปลอดภัยในโรงงานจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารงานในปัจจุบัน เพราะนอกจากจะเป็นการป้องกันความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการลดต้นทุนในการผลิตสินค้าแล้ว ยังทำให้ขวัญหรือกำลังใจของคนงานสูงขึ้น ผลผลิตและกำไรเพิ่มขึ้นด้วย

ในทางกลับกันหากโรงงานได้มีการเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง โรงงานนั้นย่อมต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ขวัญและกำลังใจของคนงานตกต่ำลง ในที่สุดผลผลิตและกำลังการผลิตก็จะลดลง นั่นคือการบริหารงานที่ล้มเหลว

ดังนั้นจึงควรอย่างยิ่งที่ผู้บริหารงานจะต้องให้ความสำคัญต่อการป้องกันมิให้อุบัติเหตุเกิดขึ้น โดยการเสริมสร้างความปลอดภัยในการทำงานเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงาน และกำหนดเป็น “นโยบายของบริษัท” ที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร (วิฑูรย์ สิมะโชคดี และวีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, 2553: 18)

นอกจากนี้ นายจ้างยังมีหน้าที่กำกับดูแลการทำงานของพนักงานเป็นครั้งคราวเพื่อให้แน่ใจว่าพนักงานได้ทำตามกฎโดยสวมอุปกรณ์ความปลอดภัยเพื่อที่จะรักษาความปลอดภัยให้กับตัวเองเมื่อเข้าปฏิบัติงาน (Frank Harris and Ronald McCaffer, 1982) โดยนายจ้างจะต้องเตรียมอุปกรณ์ความปลอดภัยส่วนบุคคลให้แก่คนงาน โดยเฉพาะคนงานที่ทำงานก่อสร้างเพื่อที่จะลดการเสียชีวิตของผู้ปฏิบัติงานหากคนงานสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันความปลอดภัย (Duff et al., 1993) ในการศึกษาอุตสาหกรรมก่อสร้างในประเทศอังกฤษพบว่าร้อยละของการไม่ปฏิบัติตามกฎความปลอดภัยจากงานก่อสร้าง 6 งานพบว่า 22-38 เปอร์เซ็นต์ ไม่ปฏิบัติตามกฎการดูแลความสะอาด 12-43 เปอร์เซ็นต์ ไม่ใช้นั่งร้านทำงาน 20-26 เปอร์เซ็นต์ ไม่ปฏิบัติตามกฎความปลอดภัยเมื่อทำงานที่สูง 21-65 เปอร์เซ็นต์ ไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) (Robertson et al., 1999) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาในประเทศอังกฤษพบอีกว่า 19 เปอร์เซ็นต์ ไม่ปฏิบัติตามกฎการดูแลความสะอาด 16 เปอร์เซ็นต์ ไม่ปฏิบัติงานโดยใช้นั่งร้าน 15 เปอร์เซ็นต์ ไม่ปฏิบัติตามกฎความปลอดภัยเมื่อทำงานที่สูง และ 21 เปอร์เซ็นต์ ไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) (Lingard et al., 1997) จากการศึกษาวิจัยในฮ่องกงพบว่า 30-49 เปอร์เซ็นต์ ปฏิบัติตามกฎการดูแลความสะอาด 30-66 เปอร์เซ็นต์ ใช้นั่งร้านไม้ไผ่ 50-74 เปอร์เซ็นต์ ปฏิบัติตามกฎการทำงานในที่สูง และ 49-69 เปอร์เซ็นต์ ไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) จะสังเกตได้ว่าปัจจัยในด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกันภัย (PPE) มีเปอร์เซ็นต์ที่สูงในการไม่ปฏิบัติตามกฎ

สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศได้มีการนำเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาสู่ระบบการผลิต เช่น เครื่องจักรกล อุปกรณ์เพิ่มการผลิต สารเคมีและสารพิษที่มีอันตราย ซึ่งนำมาใช้โดยขาดการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและที่สำคัญคือ เกิดจากความผิดพลาดของระบบการจัดการจึงส่งผลให้มีการใช้แรงงานที่ต้องเสี่ยงต่ออันตรายมากขึ้น ซึ่งจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีจำนวนผู้ประสบอันตรายเพิ่มขึ้น นับว่าเป็นความสูญเสียที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้นความปลอดภัยและสุขภาพของผู้ใช้แรงงานในการทำงานจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกคนต้องตระหนักและใส่ใจตลอดเวลา เพราะผลจากสภาพแวดล้อมในการทำงานหรือผลของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น นอกจากจะก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเองและครอบครัว สภาพแวดล้อมและสังคมโดยรวมแล้ว ยังส่งผลโดยตรงต่อองค์กรอีกด้วย (ฉิติ เปรินทร์, 2550) โดยใน

การจัดการสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีประสิทธิภาพได้มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องของสีเข้า มาช่วย เช่น การทาสีผนังห้องด้วยสีอ่อนเจดขาวอมเหลืองให้ช่วยสะท้อนแสงให้สว่างขึ้น การระบาย อากาศด้วยการเปิดหน้าต่างหรือช่องระบายอากาศบนหลังคาจะช่วยให้อากาศถ่ายเทได้ เป็นต้น ซึ่งการ จัดการสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีประสิทธิภาพนั้นจะมีผลต่อสุขภาพอนามัยของพนักงานใน โรงงานอุตสาหกรรม

จากสถิติรายงานอุบัติเหตุในปี พ. ศ. 2552 ที่ผ่านมพบว่าโรงงานในจังหวัดสมุทรปราการมี รายงานอุบัติเหตุดังนี้คือ โรงพักขยะมูลฝอยและขยะอุตสาหกรรมมีสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุคือ โรงงานนำขยะเคมีมากองรวมกันอยู่ในอาคารเป็นจำนวนมาก อาจทำให้เกิดปฏิกิริยาความร้อนขึ้น โรงงานผลิตแบตเตอรี่ชนิดน้ำและชิ้นส่วนแบตเตอรี่ทุกชนิดมีสาเหตุจากการเกิดหัวฉีดพ่นน้ำในระบบ ขจัดฝุ่นละอองและไอสารเคมีจากการหลอมตะกั่วเกิดจุดต้น ความร้อนจากการหลอมตะกั่วที่มีอุณหภูมิ ประมาณ 400 °c เข้าไปในระบบ เกิดการลุกไหม้ที่ตัวระบบที่เป็นไฟเบอร์กลาสส่วนที่เป็นโลหะไม่ได้รับความเสียหาย โรงงานผลิตกล่องโฟม มีสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุคือ เกิดเพลิงไหม้ที่โกดังเก็บกล่อง โฟมที่รอส่งลูกค้าและเครื่องจักรที่รอการติดตั้งใหม่ ขณะเกิดเหตุไม่มีการทำงาน น่าจะเกิดจากไฟฟ้า ลัดวงจร ซึ่งมูลค่าความเสียหายนับเป็นล้านบาท (สำนักเทคโนโลยีความปลอดภัย, 2555)

ในส่วนของบริษัท B.D.I Group ตั้งอยู่ ณ ถนนบางนา-ตราด อำเภอบางพลี จังหวัด สมุทรปราการ เป็นบริษัทที่ผลิตชิ้นส่วนอะไหล่รถยนต์ ชิ้นส่วนอะไหล่รถมอเตอร์ไซค์ อะไหล่เครื่องจักร ให้แก่ บริษัท THAI YAMAHA MOTOR CO.,LTD. THAI HONDA MANUFACTURING CO., LTD. KAWASAKI MOTOR ENTERPRISE (THAILAND) CO.,LTD. THAI SUZUKI CO., LTD. DENSO (THAILAND) CO.,LTD. เป็นต้น ปัจจุบันบริษัท B.D.I Group ได้ดำเนินงานด้วยมาตรฐาน ISO 9001 : 2000 ISO 9002 และ ISO/TS16949 ซึ่งบริษัท B.D.I Group นั้นยังไม่ได้ดำเนินงานด้วยมาตรฐาน ISO 18000 (มาตรฐานระบบการจัดการด้านชีวอนามัยและความปลอดภัย) ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นใจใน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และช่วยให้ธุรกิจลดค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาลแก่ผู้ปฏิบัติงาน และ ประการสำคัญคือช่วยลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุภายในองค์กรซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความห่วงใยของ องค์กรที่มีต่อพนักงาน นำไปสู่ความมั่นใจในการทำงานเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อองค์กรในระยะยาว จากการสอบถามพนักงานระดับปฏิบัติการในโรงงานพบว่าอุบัติเหตุส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากความ ประมาท และไม่ปฏิบัติตามกฎความปลอดภัยของโรงงาน รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในโรงงานเอง หาก พิจารณาถึงบริษัทลูกค้าที่บริษัท B.D.I Group รับจ้างผลิตชิ้นส่วนให้ นั้นพบว่าส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่มี ระบบการจัดการความปลอดภัยที่เข้มงวด จึงเป็นข้อกำหนดที่สำคัญที่บริษัท B.D.I Group จะต้องปฏิบัติ ในการรับจ้างผลิตให้กับบริษัทลูกค้าเหล่านี้ และควรจะต้องลงไปแก้ไขในประเด็นจิตสำนึกความปลอดภัย ของพนักงานรวมถึงการจัดการสภาพแวดล้อมในโรงงานเพื่อลดอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น

จากประเด็นดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาลักษณะของผู้ปฏิบัติงานในโรงงานอุตสาหกรรม พฤติกรรมด้านความปลอดภัยการจัดการสภาพแวดล้อม และสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุตลอดจนประเด็นปัญหาที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุในโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาแนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหาการเกิดอุบัติเหตุในโรงงานอุตสาหกรรมให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น